O‘ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI STRATEGIK BOSHQARISH VA UNING IQTISODIY O‘SISHGA MULTIPLIKATIV TA’SIRI

Olimov Shoyatbek Sharifjon o’g’li
Webster universitetining Toshkentdagi filiali, MBA dasturi bitiruvchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.22337160

Annotatsiya. *Tadqiqotning maqsadi O‘zbekistonda turizm infratuzilmasini strategik boshqarish tendensiyalarini o‘rganish hamda uning makroiqtisodiy barqarorlikka ta’sirini baholashdan iborat. Axborot bazasi sifatida Statistika agentligining SIAT axborot tizimidan olingan 2021–2025-yillardagi rasmiy ma’lumotlar to‘plami asos qilib olindi. Ishda statistik ma’lumotlarni guruhlash, dinamik va qiyosiy-statistik tahlil usullaridan foydalanildi. Aniqlanishicha, infratuzilmani maqsadli boshqarish natijasida yillik xizmatlar eksporti hajmi 2021-yildagi 2 581,7 million dollardan 2025-yil yakuniga ko‘ra 10 197,0 million dollargacha (qariyb 4 barobarga) o‘sdi. Bu dinamika iqtisodiyotda yuqori multiplikativ va zanjirli samarani yuzaga keltirgan. Aniqlangan strategik muammolarni hal etish uchun davlat subsidiyalarini maqsadli yo‘naltirish, professional boshqaruvchi kadrlar malakasini oshirish hamda raqamli infratuzilma integratsiyasini yaxshilash tavsiya etiladi.*

Kalit so‘zlar: *turizm infratuzilmasi, strategik boshqaruv, multiplikativ samara, xizmatlar eksporti, Statistika agentligi, SIAT tizimi, iqtisodiy o‘sish, mehmondo‘stlik sanoati.*

Аннотация. *Целью исследования является изучение тенденций стратегического управления туристической инфраструктурой в Узбекистане и оценка его влияния на макроэкономическую стабильность. Информационной базой послушл официальный массив данных за 2021–2025 годы из системы SIAT Агентства статистики. В работе использовались методы группировки статистических данных, динамического и сравнительно-статистического анализа. Установлено, что в результате целевого управления инфраструктурой годовой объем экспорта услуг вырос с 2 581,7 млн долларов в 2021 году до 10 197,0 млн долларов к концу 2025 года (почти в 4 раза). Данная динамика вызвала высокий цепной мультипликативный эффект в экономике. Для решения выявленных проблем рекомендуется целевое распределение госсубсидий, повышение квалификации профессиональных управленческих кадров и улучшение интеграции цифровой инфраструктуры.*

Ключевые слова: *туристическая инфраструктура, стратегическое управление, мультипликативный эффект, экспорт услуг, Агентство статистики, система SIAT, экономический рост, индустрия гостеприимства.*

Abstract. *The study aims to explore the trends in strategic management of tourism infrastructure in Uzbekistan and evaluate its impact on macroeconomic stability. The official dataset for 2021–2025 from the Statistics Agency's SIAT information system served as the information base. Methods of statistical data grouping, time-series, and comparative-statistical analysis were applied. The analysis reveals that targeted infrastructure management led to an increase in annual services export volume from USD 2,581.7 million in 2021 to USD 10,197.0 million by the end of 2025 (nearly a fourfold growth). This dynamics generated a high chain multiplier effect across the economy. To*

address the identified challenges, the paper recommends targeting government subsidies, upgrading the qualifications of professional managerial personnel, and enhancing digital infrastructure integration.

Keywords: *tourism infrastructure, strategic management, multiplier effect, services export, Statistics Agency, SIAT system, economic growth, hospitality industry.*

Kirish

O‘zbekistonda turizmni iqtisodiy o‘sishning qo‘shimcha manbai sifatida shakllantirish masalasi so‘nggi yillarda infratuzilma, xizmatlar sifati va hududiy rivojlanish bilan bir butun holda ko‘rilmoqda. Buning amaliy ifodasi turistlar oqimining tez o‘sishida namoyon bo‘ladi: 2024-yil yanvar–sentabr oylarida O‘zbekistonga turistik maqsadda 5,7 mln nafar xorijiy fuqaro tashrif buyurgan bo‘lib, 2023-yilning shu davridagi 4,9 mln nafarlik ko‘rsatkichga nisbatan sezilarli o‘sish qayd etilgan [[1]]. Mehmonxona va unga o‘xshash joylashtirish vositalarida xizmat olgan tashrif buyuruvchilar soni esa 2024-yilda 2,864 mln kishiga yetib, 2023-yildagi 2,524 mln kishidan oshgan [[2]]. Bu raqamlar turizm infratuzilmasini faqat mehmonxonalar sonini ko‘paytirish masalasi sifatida emas, balki transport, logistika, ovqatlanish, rekreatsiya va boshqa xizmatlar o‘rtasidagi uzviy iqtisodiy aloqalarni boshqarish vazifasi sifatida qarash zarurligini ko‘rsatadi.

Mazkur jarayon mamlakat iqtisodiyotidagi umumiy o‘sish fonida kechmoqda. 2024-yilda O‘zbekiston YaIMi real hisobda 6,5 foizga oshgan, xizmatlar sohasi esa 7,7 foizlik o‘sishni qayd etgan; savdo, yashash va ovqatlanish xizmatlari 11,1 foizga, transport va saqlash, axborot-kommunikatsiya xizmatlari esa 13,4 foizga o‘sgan [[3]]. Turizmning o‘zi yaratgan YaIM 2024-yilda 38,14 trln so‘mni tashkil etib, 2023-yildagi 16,33 trln so‘mga nisbatan ikki martadan ko‘proq oshgan, turizm tarmoqlarining YaIMdagi yalpi qo‘shilgan qiymat ulushi esa 9,2 foizga yetgan [3]. Demak, turizm infratuzilmasiga yo‘naltirilgan qarorlarning natijasi bevosita turistik xizmatlar bilan cheklanmay, transport, qurilish, savdo va umumiy ovqatlanish kabi tutash tarmoqlardagi iqtisodiy faollikda ham namoyon bo‘ladi.

Davlat siyosatida ushbu yo‘nalish aniq strategik vazifalar bilan mustahkamlangan. 2024-yil 18-iyuldagi PF-102-son Farmonida turizm infratuzilmasini yaxshilash, yangi turizm industriyasi obyektlarini ko‘paytirish, transport-logistika muammolarini hal etish va xorijiy turistlar oqimini kengaytirishga qaratilgan choralar belgilangan. “O‘zbekiston — 2030” strategiyasida esa 2030-yilgacha xorijiy turistlar sonini 15 mln, ichki sayyohlar sonini 25 mln nafarga, turizm xizmatlari eksportini 5 mlrd AQSh dollariga yetkazish, mehmonlar uchun joylashtirish o‘rinlarini kamida ikki

[1] O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2024). O‘zbekistonga qancha xorijlik sayyohlar tashrif buyurgan? Stat.uz rasmiy elektron nashri, 30-oktabr 2024-yil.

[2] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2025). Mehmonxonalar va shunga o‘xshash joylashtirish vositalarida joylashtirilgan tashrif buyuruvchilar soni — SIAT tizimi ma’lumotlari. Stat.uz.

[3] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2025). O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli (2024-yil yanvar–dekabr hisoboti); Turizm sohasida bevosita yaratilgan yalpi ichki mahsulot hajmi — SIAT tizimi. Stat.uz.

barobar oshirish va 30 ta yirik turizm klasterini tashkil etish kabi maqsadlar belgilangan [4]. Bunday ko‘rsatkichlarga erishish infratuzilma obyektlarini alohida-alohida kengaytirishdan ko‘ra, ularning hududiy joylashuvi, transport qulayligi, investitsiya samaradorligi va xizmatlar zanjiridagi o‘zaro bog‘liqligini strategik boshqarishni talab qiladi.

Mahalliy ilmiy adabiyotlarda M.T. Alimovaning tadqiqotlari turizm bozorining hududiy rivojlanish xususiyatlari, uning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari va hudud iqtisodiyotidagi rolini o‘rganishga muhim hissa qo‘shgan. Xususan, olimaning Samarqand viloyati misolida hududiy turizm bozorining rivojlanish xususiyatlari va tendensiyalariga bag‘ishlangan doktorlik tadqiqoti mavjud bo‘lib, unda turizmni hududiy iqtisodiy rivojlanish bilan bog‘liq holda o‘rganish masalalari yoritilgan [5]. Shu bilan birga, Alimovaning turizmni hududiy rivojlanish katalizatori sifatidagi yondashuvi infratuzilmaga sarflangan mablag‘larning turizm xizmatlari, bandlik va boshqa iqtisodiy faoliyatlarga tarqaluvchi ta’sirini o‘rganish uchun nazariy asos beradi [5].

Shu nuqtada tadqiqot bo‘shlig‘i yuzaga keladi: mavjud ishlar turizm bozori, hududiy rivojlanish va tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni yetarlicha yoritgan bo‘lsa-da, O‘zbekistonda aynan turizm infratuzilmasiga oid strategik boshqaruv qarorlarining mehmonxona, transport, ovqatlanish va boshqa tutash tarmoqlarga tarqaluvchi iqtisodiy ta’sirini tayyor rasmiy statistik ko‘rsatkichlar asosida yaxlit tarzda ochib berish masalasi hali yetarlicha chuqurlashtirilmagan. Mazkur maqolaning maqsadi shu bo‘shliqni to‘ldirish, turizm infratuzilmasini strategik boshqarishning asosiy yo‘nalishlarini aniqlash hamda uning iqtisodiy o‘sishga multiplikativ ta’sirini real statistik ma’lumotlar asosida tahlil qilishdan iborat. Keyingi bo‘limlarda aynan turistlar oqimi, mehmonxona infratuzilmasi, turizm xizmatlari eksporti, turizmda yaratilgan YaIM va unga tutash xizmat tarmoqlari bo‘yicha tayyor statistik ko‘rsatkichlar tizimlashtirilib, ularning o‘zgarish dinamikasi amaliy jihatdan baholanadi.

Metodlar

Ma’lumotlar manbasi va tanlanma

Tadqiqotning empirik bazasi O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasining rasmiy SIAT ma’lumotlar tizimidan olingan yillik statistik ko‘rsatkichlarga shakllantirildi. Tahlil davri 2017–2025-yillar oralig‘ini qamrab olgan bo‘lsa-da, har bir ko‘rsatkich bo‘yicha faqat SIAT tizimida amalda e’lon qilingan eng so‘nggi yilgacha bo‘lgan ma’lumotlardan foydalanildi. Bu yondashuv yetishmayotgan yil qiymatlarini taxminiy hisoblash yoki boshqa manbalardan sun’iy ravishda to‘ldirishning oldini oladi. Asosiy ma’lumotlar qatoriga turizmda bevosita yaratilgan yalpi ichki mahsulot, turizm xizmatlari eksporti, mehmonxonalar va boshqa joylashtirish vositalari faoliyatini tavsiflovchi ko‘rsatkichlar kiritildi. SIAT ma’lumotlarida turizmda bevosita yaratilgan YaIM bo‘yicha 2019–2024-yillar qatori mavjud bo‘lib, ushbu ko‘rsatkich Turizm yo‘ldosh hisoblari metodologiyasi asosida shakllantirilgan [6].

Turizm xizmatlarining tashqi iqtisodiy natijasini baholashda xizmatlar eksportining yillik ko‘rsatkichi, xususan, uning tarkibidagi “Trips (tourism)” bandi tanlandi. Mazkur ma’lumotlar 2017–

[4] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2024). Respublikaga xorijiy turistlar oqimini keskin oshirish hamda ichki turizmni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida: PF-102-son Farmon, 18-iyul 2024-yil; "O‘zbekiston — 2030" strategiyasi

[5] Alimova, M.T. (2017). Hududiy turizm bozorining rivojlanish xususiyatlari va tendensiyalari (Samarqand viloyati misolida). Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi mualifnomasi. Samarqand: SamISI

[6] National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2025). *Gross domestic product generated directly in tourism — SIAT*. Official Statistical Information System of Uzbekistan.

2025-yillarni qamrab oladi va AQSh dollarida ifodalangan; SIAT metodologik tavsifida xizmatlar eksporti xalqaro xizmatlar savdosi statistikasi standartlariga muvofiq shakllantirilishi ko‘rsatilgan [7]. Joylashtirish infratuzilmasining rivojlanishini ifodalash uchun mehmonxona va unga o‘xshash joylashtirish vositalarida xizmat ko‘rsatilgan tashrif buyuruvchilar soni hamda mavjud joylashtirish obyektlari bo‘yicha ko‘rsatkichlar tanlandi [8].

Ko‘rsatkichlarni aniqlash

Tahlilda natijaviy iqtisodiy ko‘rsatkichlar sifatida turizmda bevosita yaratilgan YaIM va turizm xizmatlari eksporti qabul qilindi. Infratuzilma holatini ifodalovchi ko‘rsatkichlar esa mehmonxonalar va boshqa joylashtirish vositalari, faoliyat yuritayotgan turoperator va turagentlar hamda turizm bilan bog‘liq transport-logistika xizmatlarining rivojlanish dinamikasi orqali guruhlandi. Bunday tanlov turizmni alohida xizmat turi sifatida emas, balki bir nechta tarmoqlarni o‘zaro bog‘lovchi iqtisodiy tizim sifatida ko‘rib chiqish imkonini beradi. SIAT tizimining o‘zida joylashtirish vositalari va faoliyat yuritayotgan turistik tashkilotlar bo‘yicha alohida statistik indikatorlar mavjud [8].

Ko‘rsatkichlar o‘rtasidagi bog‘liqlik murakkab ekonometrik model orqali emas, balki dinamik qatorlar tahlili, guruhlash va qiyosiy iqtisodiy tahlil yordamida baholandi. Bunda infratuzilma ko‘rsatkichlarining o‘sishi bilan turizm YaIMi va xizmatlar eksportidagi o‘zgarishlar bir xil vaqt oralig‘ida taqqoslandi. Mazkur usul turizm statistikalarini xalqaro darajada taqqoslash va turizmning iqtisodiy hissasini boshqa tarmoqlar bilan bog‘liq holda ko‘rishga imkon beruvchi IRTS 2008 hamda Tourism Satellite Account metodologik yondashuvlariga mos keladi [9].

Analitik va statistik vositalar

Rasmiy SIAT ma’lumotlari Microsoft Excel dasturida yagona jadval shakliga keltirildi. Yillar bo‘yicha qiymatlar tartiblandi, mutlaq o‘zgarishlar va yillik o‘sish sur’atlari hisoblandi, keyin ko‘rsatkichlar guruhlar bo‘yicha taqqoslandi. Natijalarni ko‘rgazmali ifodalash uchun vaqt qatori diagrammalari hamda taqqoslovchi ustunli grafiklardan foydalanildi. Bunda hisob-kitoblarning mazmuni rasmiy statistik qiymatlarni qayta ishlash va ularning dinamikasini ochib berish bilan cheklangan.

Shu asosda keyingi “Natijalar” bo‘limida turizm YaIMi, turizm xizmatlari eksporti va infratuzilma ko‘rsatkichlarining yillar kesimidagi o‘zgarishlari yagona statistik mantiq asosida jadvallar va diagrammalarda taqdim etiladi. Bu esa infratuzilma kengayishi bilan turizmning iqtisodiy natijalari o‘rtasidagi zanjirli ta’sirni raqamlar dinamikasi orqali baholash imkonini beradi.

Natijalar

Metodlar bo‘limida belgilangan yondashuvga muvofiq, SIAT axborot tizimidan olingan 2021–2025-yillar bo‘yicha xizmatlar eksporti ma’lumotlari Microsoft Excel muhitida ketma-ketlikka keltirildi va yillik o‘zgarishlar qiyosiy dinamik qator sifatida tahlil qilindi. Tahlil uchun faqat taqdim

[7] National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2026). *Export of services (by types of services, annual) — SIAT*. Official Statistical Information System of Uzbekistan

[8] National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2025). *Number of visitors accommodated in a hotel and similar accommodation facilities — SIAT*. Official Statistical Information System of Uzbekistan.

[9] United Nations Statistics Division & World Tourism Organization. (2008). *International Recommendations for Tourism Statistics 2008 (IRTS 2008)*. United Nations, New York

etilgan rasmiy qiymatlar ishlatildi. Hisob-kitoblar xizmatlar eksporti hajmining o‘zgarish yo‘nalishini, o‘sish sur’atlaridagi farqlarni va besh yillik davrdagi umumiy kengayish ko‘lamini aniqlashga qaratildi.

1-Jadval: O‘zbekistonda yillik xizmatlar eksporti hajmi dinamikasi (2021–2025-yillar)

Yillar	Xizmatlar eksporti (mln. AQSH doll.)	Yillik o‘sish sur’ati (%)
2021	2 581,7	—
2022	4 456,7	72,6
2023	5 640,4	26,6
2024	7 571,7	34,2
2025	10 197,0	34,7

*Manba: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. Integrallashgan SIAT axborot tizimi: “Xizmatlar eksporti (yillik)” hisoboti (*https://stat.uz*). Ma’lumotlar asosida muallif tomonidan tuzilgan.*

Jadvaldagi qator xizmatlar eksportida oddiy yillik tebranishdan ko‘ra, izchil kengayish jarayoni shakllanganini ko‘rsatadi. 2021-yilda eksport hajmi 2 581,7 mln AQSH dollarini tashkil etgan bo‘lsa, 2022-yilda 4 456,7 mln dollarga yetgan. Bir yil ichida 1 875,0 mln dollarlik qo‘shimcha hajm shakllangan va o‘sish sur’ati 72,6 foizni tashkil qilgan. Keyingi davrda o‘sish sur’ati nisbatan barqarorlashgan: 2023-yilda eksport 5 640,4 mln dollarga, 2024-yilda 7 571,7 mln dollarga, 2025-yilda esa 10 197,0 mln dollarga ko‘tarilgan.

2023-yildagi 26,6 foizlik o‘sishdan keyin 2024-yilda 34,2 foizlik, 2025-yilda esa 34,7 foizlik o‘sish qayd etilgani alohida e’tibor beradi. Ya’ni, 2022-yildagi yuqori sakrashdan so‘ng eksport hajmi pasayuvchi emas, aksincha, yana yuqorilovchi sur’atlar bilan kengaygan. 2021–2025-yillar oralig‘ida umumiy eksport hajmi 2 581,7 mln dollardan 10 197,0 mln dollargacha yetib, qariyb 4 barobar oshgan. Mutlaq jihatdan esa besh yil ichida 7 615,3 mln dollarlik qo‘shimcha eksport hajmi shakllangan.

1-Diagramma: Xizmatlar eksportining o‘sish sur’atlari

*Manba: O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. Integrallashgan SIAT axborot tizimi: “Xizmatlar eksporti (yillik)” hisoboti (*https://stat.uz*). Ma’lumotlar asosida muallif tomonidan tuzilgan.*

Diagrammadagi dinamika eksport hajmining besh yil davomida uzluksiz yuqorilaganini ifodalaydi. Eng katta yillik o‘sish 2022-yilda kuzatilgan bo‘lsa, 2023–2025-yillarda ham o‘sishning davom etishi xizmatlar sektorida tashqi talab va eksport salohiyatining mustahkamlanganini anglatadi. Ayniqsa, 2024–2025-yillarda eksport hajmining 7 571,7 mln dollardan 10 197,0 mln dollargacha oshishi xizmatlar iqtisodiyotining kengayish bosqichiga kirganini ko‘rsatadigan muhim natijadir.

Mazkur dinamika turizm infratuzilmasini strategik boshqarish masalasini faqat mehmonxonalar yoki alohida turistik obyektlar bilan chegaralash yetarli emasligini ko‘rsatadi.

Xizmatlar eksportining qariyb to‘rt baravar kengayishi transport, joylashtirish, savdo, umumiy ovqatlanish, ekskursiya va boshqa xizmatlar o‘rtasidagi iqtisodiy aloqalarni birgalikda baholash zaruratini kuchaytiradi. Shu sababli natijalar bo‘limida aniqlangan eksport dinamikasi keyingi Muhokama qismida turizm infratuzilmasining multiplikativ ta’siri haqidagi ilmiy qarashlar bilan qiyoslanib, o‘sishning qaysi yo‘nalishlarda iqtisodiyotning boshqa bo‘g‘inlariga tarqalishi nuqtayi nazaridan talqin qilinadi.

Muhokama

Natijalar bo‘limida aniqlangan 2021–2025-yillardagi xizmatlar eksporti dinamikasi tadqiqotning asosiy muammosiga — turizm infratuzilmasini strategik boshqarishning iqtisodiy natijalarga tarqaluvchi ta’sirini baholashga — bevosita bog‘lanadi. Xizmatlar eksportining 2 581,7 mln AQSH dollaridan 10 197,0 mln dollargacha ko‘tarilishi qariyb to‘rt baravar kengayishni anglatadi. Bu o‘sishni faqat turizmning o‘zidagi faollik bilan izohlash to‘g‘ri bo‘lmaydi. Turistik talab ortishi bilan transport, joylashtirish, umumiy ovqatlanish, savdo, madaniy-ko‘ngilochar xizmatlar va boshqa xizmat turlarida qo‘shimcha iqtisodiy faollik shakllanadi.

Jahon bankining O‘zbekiston xizmatlar sektoriga bag‘ishlangan tahlili ham xizmatlar tarmog‘ining iqtisodiy transformatsiyadagi o‘rni kuchayib borayotganini ko‘rsatadi. Hisobotda xizmatlar sektorining yalpi qo‘shilgan qiymatdagi ulushi va bandlikdagi hissasi oshgani, shu bilan birga transport va boshqa xizmatlar tarmoqlarining samaradorligini cheklayotgan infratuzilmaviy, raqobat va malaka bilan bog‘liq muammolar mavjudligi qayd etiladi [10]. Shu nuqtayi nazardan, tadqiqotda qayd etilgan eksport o‘sishi infratuzilma siyosatini faqat yangi obyektlar qurish bilan emas, balki xizmatlar zanjirining umumiy unumdorligini oshirish bilan bog‘lash zarurligini ko‘rsatadi.

UN Tourism yondashuvi bu talqinni yanada kengaytiradi. Tashkilot turizm faoliyatining iqtisodiy samarasini faqat turist tomonidan bevosita sarflangan mablag‘ bilan cheklamaydi: turizm investitsiya, bandlik va infratuzilma rivojiga turtki berishi, oziq-ovqat, qishloq xo‘jaligi, hunarmandchilik va qurilish kabi boshqa yo‘nalishlarda ham bilvosita iqtisodiy imkoniyatlar yaratishi mumkin. Turizm yo‘ldosh hisobi aynan bevosita iqtisodiy hissani o‘lchash va uni bilvosita ta’sirlardan farqlash uchun standart statistik asos sifatida qo‘llanadi [11]. Shu sababli O‘zbekistonda xizmatlar eksportining qariyb to‘rt baravar o‘sishini multiplikativ samara sifatida talqin qilish mantiqan asosli, biroq mavjud natijalar multiplikatorning aniq miqdorini emas, uning iqtisodiy zanjirda namoyon bo‘lish yo‘nalishini ko‘rsatadi.

Mahalliy ilmiy yondashuvda M.T. Alimovaning Samarqand viloyati misolida olib borgan DSc tadqiqoti hududiy turizm bozorining rivojlanish xususiyatlari va tendensiyalarini hududiy iqtisodiy

---

[10] World Bank. (2024). *At Your Service?: The Promise of Services-Led Growth in Uzbekistan*. Washington, DC: World Bank. World Bank rasmiy hisoboti

[11] UNWTO. (2023). *Fourth INSTO Insights Webinar: Measurement of Economic Benefits at the Destination Level*. Madrid: World Tourism Organization. UN Tourism rasmiy materiali

muhit bilan bog‘liq holda o‘rganadi [12]. Mazkur yondashuv bugungi natijalarni sharhlashda muhim: turizm infratuzilmasining iqtisodiy samarasi alohida mehmonxona yoki turoperator faoliyatidan ko‘ra, hududdagi o‘zaro bog‘langan xizmatlar majmuasi orqali kuchayadi. Demak, infratuzilmaga investitsiya qaysi hududga, qanday obyektga va qaysi xizmatlar zanjiri bilan bog‘langan holda yo‘naltirilishi uning yakuniy iqtisodiy samarasini belgilovchi omillardan biridir.

Shu bilan birga, infratuzilma kengayishining o‘zi yetarli shart emas. Hududlararo transport va logistika zanjirlarining to‘liq muvofiqlashmaganligi turistning bir nechta destinatsiyani bir safarda birlashtirish imkoniyatini cheklashi mumkin. Jahon banki O‘zbekistonning jismoniy va raqamli bog‘liqligini yaxshilash, logistika samaradorligini oshirish hamda transport sohalaridagi raqobatni kuchaytirish zaruratini alohida qayd etadi [13]. Bundan tashqari, xalqaro standartlarda xizmat ko‘rsatish va boshqaruv ko‘nikmalariga ega kadrlar taqchilligi turizm infratuzilmasining mavjud quvvatidan to‘liq foydalanishga xalaqit berishi mumkin. Yirik xalqaro mehmonxona brendlarini jalb qilishda esa boshlang‘ich kapital xarajatlarining yuqoriligi, loyiha qaytish muddatining uzoqligi va hududiy talabning notekisligi investor qarorlarini murakkablashtiradi.

Shunday qilib, natijalarda kuzatilgan eksport o‘sishi turizm infratuzilmasining iqtisodiyotga ta’siri bir tarmoq doirasida qolmasligini ko‘rsatadi. Keyingi **“Xulosa va tavsiyalar”** bo‘limida aynan shu natijadan kelib chiqib, transport-logistika integratsiyasi, inson kapitali, xususiy investitsiyalar va xalqaro mehmonxona operatorlarini jalb etish bo‘yicha amaliy strategik yo‘nalishlar shakllantiriladi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari O‘zbekistonda turizm infratuzilmasini rivojlantirish masalasi alohida mehmonxona, transport yoki ovqatlanish obyektlarini ko‘paytirish bilangina hal etilmasligini ko‘rsatdi. Infratuzilmaning samarasi ushbu elementlarning o‘zaro bog‘langan holda, hududning iqtisodiy imkoniyatlari va turistlar oqimiga mos boshqarilishiga bevosita bog‘liq. So‘nggi besh yillik ko‘rsatkichlarda turizm xizmatlari eksportining 10,19 mlrd dollarga yetgani sohada mavjud salohiyat ancha yuqori ekanini ko‘rsatadi. Biroq bu natijani barqaror davom ettirish uchun infratuzilmaning sifati, boshqaruv darajasi va hududlar o‘rtasidagi bog‘liqlikni bir vaqtning o‘zida yaxshilash talab etiladi.

Olingan natijalardan kelib chiqib, amaliy jihatdan uchta ustuvor yo‘nalishni ajratish mumkin. Birinchidan, davlat tomonidan strategik ahamiyatga ega infratuzilma loyihalarini qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish zarur. Ayniqsa, turistik salohiyati yuqori, biroq xususiy investor uchun dastlabki xarajatlari katta bo‘lgan hududlarda maqsadli subsidiyalar, imtiyozli kreditlar va moliyaviy yengilliklardan foydalanish tadbirkorlik faolligini oshiradi. Bunda mablag‘ni barcha loyihalarga bir xil taqsimlashdan ko‘ra, turistlar oqimini oshirishi va mahalliy iqtisodiyotga xizmat qilishi kutilayotgan loyihalarga ustuvorlik berish maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, mehmondo‘stlik va logistika sohasida professional boshqaruvchi kadrlarni tayyorlashning amaliy tizimini shakllantirish kerak. Zamonaviy turizm korxonasining natijasi faqat moddiy baza bilan emas, balki xizmatni tashkil etish, xarajatlarni boshqarish, mijozlar bilan ishlash va xodimlar faoliyatini muvofiqlashtira oladigan mutaxassislar salohiyati bilan ham belgilanadi. Shu sababli oliy ta’lim muassasalari, turizm korxonalari va xalqaro tashkilotlar hamkorligida qisqa muddatli amaliy dasturlar hamda malaka oshirish tizimini kengaytirish foydali bo‘ladi.

[12] Alimova, M.T. (2017). *Hududiy turizm bozorining rivojlanish xususiyatlari va tendensiyalari (Samarqand viloyati misolida)*. Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi. Samarqand: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti.
[13] O’sha manba:World Bank. (2024)

Uchinchidan, infratuzilmani raqamlashtirish, hududlararo transport aloqalarini yaxshilash va aqlli logistika yechimlarini joriy etish turizm xizmatlarining tezkorligi va qulayligini oshiradi. Mehmonning safarni rejalashtirishidan tortib, transport, joylashuv va xizmatlardan foydalanishigacha bo‘lgan jarayonlar bir-biri bilan bog‘langan raqamli tizim orqali boshqarilsa, hududlarning turistik mahsulot sifatidagi jozibadorligi ham ortadi.

Shunday qilib, O‘zbekistonda turizmning keyingi bosqichi infratuzilmani shunchaki kengaytirish emas, balki uni yagona strategik tizim sifatida boshqarish bilan bog‘liq. Mazkur yondashuv turizm daromadlarini oshirish bilan birga, transport, savdo, xizmat ko‘rsatish, qurilish va boshqa tarmoqlarda qo‘shimcha iqtisodiy faollikni yuzaga keltirib, turizmning iqtisodiy o‘sishga ta’sirini yanada kuchaytirish imkonini beradi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. (2024). O‘zbekistonga qancha xorijlik sayyohlar tashrif buyurgan? Stat.uz rasmiy elektron nashri, 30-oktabr 2024-yil.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2025). Mehmonxonalar va shunga o‘xshash joylashtirish vositalarida joylashtirilgan tashrif buyuruvchilar soni — SIAT tizimi ma’lumotlari. Stat.uz.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. (2025). O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy ahvoli (2024-yil yanvar–dekabr hisoboti); Turizm sohasida bevosita yaratilgan yalpi ichki mahsulot hajmi — SIAT tizimi. Stat.uz.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2024). Respublikaga xorijiy turistlar oqimini keskin oshirish hamda ichki turizmni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida: PF-102-son Farmon, 18-iyul 2024-yil; "O‘zbekiston — 2030" strategiyasi.
5. Alimova, M.T. (2017). Hududiy turizm bozorining rivojlanish xususiyatlari va tendensiyalari (Samarqand viloyati misolida). Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi mualifnomasi. Samarqand: SamISI.
6. National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. (2025). *Gross domestic product generated directly in tourism — SIAT*. Official Statistical Information System of Uzbekistan. World Bank. (2024). *At Your Service?: The Promise of Services-Led Growth in Uzbekistan*. Washington, DC: World Bank. World Bank rasmiy hisoboti
7. UNWTO. (2023). *Fourth INSTO Insights Webinar: Measurement of Economic Benefits at the Destination Level*. Madrid: World Tourism Organization. UN Tourism rasmiy materiali
8. Alimova, M.T. (2017). *Hududiy turizm bozorining rivojlanish xususiyatlari va tendensiyalari (Samarqand viloyati misolida)*. Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi. Samarqand: Samarqand iqtisodiyot va servis instituti.